

SPOMENIK TRAJE!

ODABRANI FRAGMENTI
SPOMENIKA SELJAČKOJ BUNI I MATIJI GUPCU
IZ FUNDUSA GALERIJE ANTUNA AUGUSTINČIĆA

STUDIO GALERIJE ANTUNA AUGUSTINČIĆA • 5. V. – 5. X. 2023.

SPOMENIK TRAJE!

ODABRANI FRAGMENTI
SPOMENIKA SELJAČKOJ BUNI I MATIJI GUPCU
IZ FUNDUSA GALERIJE ANTUNA AUGUSTINČIĆA

STUDIO GALERIJE ANTUNA AUGUSTINČIĆA • 5. V. – 5. X. 2023.

*V stubičkoj kripti kervavi Tahi spi,
pod oklopom vitez, taj peklenski pes,
a ima spomenika, kaj imal je penez!
Za Pasanca, za Gopca spomenika ni,
za petsto tikvi muški, na stubičke hruški
kaj zibleju se si.*

(Miroslav Krleža: Balade Petrice Kerempuha)

Augustinčićev *Spomenik Seljačkoj buni i Matiji Gupcu* bio je još u povojima, a već su ga posjeli na optuženičku klupu. Bio je optužen za svakovrsna zlodjela i opačine: da je na svijet došao nezakonito, jer je njegov tvorac Augustinčić dobio »očinstvo« zbog bliskosti s političkim poglavarima, a da je spomenik trebao izraditi Branko Ružić koji je, kažu, pobijedio na natječaju; da nije izrastao monumentalan nego pseudomonumentalan; da je semantički jednoslojan i narativan, da govori literarnim, a ne kiparskim jezikom; da se agresivno postavlja prema pitomom zagorskom krajoliku, a i da je samo njegovo rođenje bilo obilježeno rasipnošću.

Takav, *zbuban i popluvan*, nije se dao. Nekako je preživio dok nije prošla diktatura likovnog pravovjerja 70-ih godina prošlog stoljeća. Otad su mnogi njegovi isljednici, *pismoznanci naši, dični i čalarni, ti humanisti prehumanitarni*, sišli s povijesne pozornice, promijenila se optika i mjerni instrumenti, a dokumenti izronili iz arhiva.

Danas, 50 godina poslije, vrijeme je da sagledamo činjenice. Arhivski dokumenti svjedoče da natječaj za stubički spomenik – demokratski proveden te pošteno i kompetentno žiriran – jednostavno nije iznjedrio konsenzus ni o jednom radu (pa ni o Ružićevu) koji bi zadovoljavao toliko da postane izvedbeni projekt. Utemeljena argumentacija ocjenjivačkog suda o natječajnim radovima je prešućivana, a netom dovršeni spomenik nije doživio mnogo uravnoteženih osvrta. Ili je bio pretjerano hvaljen (uglavnom iz krugova čije receptivne mogućnosti nisu bile dorasle likovnim mijenama) ili je bio meta napada onih koji su željeli napokon svrgnuti protagoniste, prema njihovu mišljenju, jednog preživjelog vremena. Točno je da je Augustinčićev spomenik paradigmatički primjer kiparstva koje ne odustaje od prokušanih recepata figuracije i narativnosti. Također, skulpturalni se dio znatno oslanja na posredništvo verbalne komunikacije i likovnu interpretaciju povijesnog i tekstualnog predloška (Krležine *Balade Petrice Kerempuha*). No, ako je to bio krimen početkom 70-ih godina, u današnje vrijeme ekstremnih pojavnosti skulpture, polemike o figuraciji, narativnosti i autonomiji forme uistinu su postale bespredmetne. Osobito se to odnosi na spomeničku plastiku, čija se razrada i egzistencija vodi drukčijom logikom od one komornih skulptura. Što se tiče objeda o »agresivnom nametanju« spomenika krajoliku, vrijeme je učinilo svoje: zelenilo koje se razraslo

tijekom godina stvorilo je uistinu slikovitu simbiozu spomenika i brda Samci. Ta je simbioza (uz simbiozu s Muzejom seljačkih buna) postala prirodna i poželjna kulisa mnogim kulturnim manifestacijama koje se pod Gupčevim budnim okom, strogim brkom i raskriljenim rukama održavaju već desetljećima. Danas se priznaje da je tadašnje obilježavanje Bune (a izgradnja spomenika bila je samo dio toga) napokon potaknulo prosperitet ovog dijela Hrvatskog zagorja, a optužbe kojima je spomenik bio izvrgnut pomalo se zaboravljaju.

Za razliku od mnogih drugih, stubički je spomenik izdržao test vremena. Njegova je percepcija izrazito povoljna, a prihvaćenost neupitna. Ona izvire iz činjenice da svojom koncepcijom autentično, precizno i učinkovito obilježava prostor i ljude, povijest i identitet Hrvatskoga zagorja u kojemu je Buna jedna od dominantnih tema. Ni više ni manje od toga. Spomenik danas funkcionira upravo onako kako ga je Augustinčić i zamislio: ne samo kao plastička činjenica urasla u prostor i kolektivnu svijest, nego i kao mjesto okupljanja, puntarima posvećeno i od puntara prihvaćeno.

Za Pasanca, za Gupca spomenik je tu. Gleda u daljine, *meglene i kalne*. I u *glibline, se dalne i dalne...*

I traje!

Davorin Vujčić

Pedesetu obljetnicu Spomenika obilježavamo izložbom makete (*Maketa Spomenika Seljačkoj buni i Matiji Gupcu*, 1973., gips, reljef, 68 x 350 cm, GA-84) s figurom Matije Gupca (*Figura Matije Gupca*, 1973., gips, vis. 65 cm, GA-39) i odabranim fragmentima (*Fragmenti Spomenika Seljačkoj buni i Matiji Gupcu*, 1973., gips, različite dimenzije, GA-284), koje u katalogu pratimo odabranim fragmentima *Balada Petrice Kerempuha* Miroslava Krleža.

Projekt spomenika izradio profesor majstor-kipar Antun Augustinčić / Suradnici na izvedbi spomenika: profesori kipari Ivan Sabolić, Vjekoslav Rukljač, akademski kipari Vladimir Herljević, Velibor Mačukatin, Nikola Bolčević / 4 mjeseca surađivali na reljefima: Stanko Jančić, Luka Musulin / Tehnička obrada spomenika: majstor-arhitekt Drago Galić / Administraciju vodio: Bogdan Iveković

Konjadija galopjèra / Sokolara, Cavalera. / Konjuhi i postelniki, / ščitonosi, peharniki, / nadvorniki i dvorniki, / si su grofi, komornjiki, / slabi konjaniki, / krepali na piki.

Kerv gori, Sveti Križ gori, Zabok gori, Celje se dimi... / Od Dobove do Vindišlanda / puriflama, plomba, pulfra, jognja, anda / V Lublanu i na Kaptol diže se mužka banda...

*Koga vraga cmizdriš, / zamusana mužača, / kaj su ti sinu dali tatski ogerlič? / Na galge dojde
samo fini fičfirič, / naj sliniti, smardljiva bedača. // Još su ga mogli nabiti na ketača, / z goročim
kleštram popokati mu nokte. / Od sega toga občeval je dragi nam Bog te / i rešil te za navek tog
čarvendača! / Od lucke je volje volja božja jača, / od Boga pak je jači, bomeš, gospon Komeš, /
dobiš po gubcu, baba, če ne čkomeš. // Ni fajde nam od plača. V birtije pijača, / Karmine tvojem
sinu napijaju pajdaši! / Dojdi z nama, mama! / Kesno je popoldan iti k maši!*

Hystioni, kalendrijaši, / malomešnih vetrov / zacoprani pajdaši, / kak saki put o Male Maši, / prišli su nam trumbentaši, / firlevački mužikaši!

*I videl sem daljine, meglene i kalne, / i videl sem glibline, se dalne i dalne ... / I videl sam strele,
žveplene, blisiču, / občutel sam merliča perst na ogerliču...*

Če se ne zdignemo nigdar se ne vskrisime!

*Veselète se sprekleti, / bokci, čuklavci i kmeti: / još nam mošta ima v kleti, / sunce v pol dan simi
sveti, / dol ga nigdo nemre zeti, / ni bogatuš v svoj žep deti.*

*Zapamnite kaj vam je Kerempuh rekel: / hudi bu biškupa odnesel vu pekel. / I šatan bu spekel
grofe i prebendare, / gornice i činža prepune ormare!*

SPOMENIK TRAJE! – Odabrani fragmenti Spomenika Seljačkoj buni i Matiji Gupcu iz fundusa Galerije Antuna Augustinčića – Studio Galerije Antuna Augustinčića, 5. V. – 5. X. 2023.

Izložba povodom 50. obljetnice Spomenika Seljačkoj buni i Matiji Gupcu ostvarena je uz potporu Ministarstva kulture i medija Republike Hrvatske.

Autor koncepcije i postava izložbe

DAVORIN VUJČIĆ

Tehnički postav

IGOR SIROČIĆ, ROBERT ŽITNIK

Završna dorada izložaka

SOFIJA BERNHARDT

Nakladnik

MUZEJI HRVATSKOG ZAGORJA – GALERIJA ANTUNA AUGUSTINČIĆA

Za nakladnika

JURICA SABOL

Urednik

BOŽIDAR PEJKOVIĆ

Tekst

DAVORIN VUJČIĆ

Tekstovi pod reprodukcijama

MIROSLAV KRLEŽA, *BALADE PETRICE KEREMPUHA*

Fotografije

DAVORIN VUJČIĆ, GORAN VRANIĆ (korice)

Lektura i korektura

ANDREA FIŠER

Oblikovanje

BOŽIDAR PEJKOVIĆ

Grafička priprema

ARTRESOR NAKLADA, Zagreb

Tisak

KERSCHOFFSET d.o.o., Zagreb

Naklada

300

ISBN 978-953-265-253-6

ISBN 978-953-265-253-6